

opføres da ikke som smstnr. i ordbogen, men skrives i to ord, hvad da også citaterne med få undtagelser viser. At der også kan være tale om smstnr. omtales ikke, hvad især er en mangel m. h. t. *småbitte*; *lillebitte* findes dog på alfabetsisk plads med henvisning til *bitte*. Ordbogen er »Ordbog over det danske sprog«. Videre skriver han: »*Småbitte* synes fortrinsvis at høre hjemme i litterær stil. For øvrigt har Vilh. Andersen omtalt vore smstnr. med *lille*, *bitte* og *små* i Dania I s. 204«. Henvisningen til Vilh. Andersen er til hans klassiske afhandling »Gentagelsen. En sproglig studie« (i »Dania« I (1890–92). S. 204 skal være s. 214. Se også optrykket af afhandlingen i Vilh. Andersens bog »Danske Studier« (1893) p. 39. (6) »Ordbog over det danske sprog« har verbet *trappe* = *trippe* (smst. 387). Her anføres ikke »Trippen og Trappen«.

Harry Andersen.

Madame D'Ora

I min bog »Studier i Johannes V. Jensens forfatterskab« (1972)¹ diskuterer jeg hvor titlen på Johannes V. Jensens roman »Madame D'Ora« (1903) stammer fra. Jeg skriver: »Jeg tror ikke der kan være tvivl om at navnet Madame D'Ora er en omdannelse af J. P. Jacobsens Madame Odéro i »Niels Lyhne« (kapitel XII)« (p. 95). Jeg citerer et afsnit om operasangerinden Madame Odéro (p. 95 f.), og jeg tilføjer at i denne glimrende skildring er der ikke langt til Johannes V. Jensens Madame D'Ora, der også er heftig og ildfuld (p. 96).

Jeg burde have gjort opmærksom på hvad Leif Nedergaard har skrevet i sin bog »Johannes V. Jensen. Liv og forfatterskab« (1968): »Som en litterær skitse til Mme D'Ora virker det når J. P. Jacobsen i kap. XII af *Niels Lyhne* (jf. Da. s. 63)² lader sin helt ved Gardasøen træffe »en berømt operasangerinde, hvis virkelige navn var Madame Odéro« ... Der er mer end navnelighed mellem de to sangerinder« (note p. 194).

Jeg mener fortsat at der er en intim forbindelse mellem de to skildringer -- men jeg er kommet i tvivl om at *Madame D'Ora* er en omdannelse af Madame Odéro. Jeg skal anføre grunden til min tvivl. I Hjalmar Havelunds artikel om Varvara Hasselbalch »Uden penge ville jeg være blevet til noget« (i »Berlingske Tidende« søndag d. 9. maj 1976, sektion III) står der: »Mit mål var at blive pressefotograf. Jeg søgte læreplads hos Madame d'Ora i Paris« (p. 5, spalte 1). Jeg skal ikke nægte at jeg blev uhyre overrasket da jeg læste dette. Det betyder at *Madame d'Ora* er et virkeligt fransk navn. Men det forklarer ikke hvor digteren har det fra. Har han opsnapet det et eller andet sted? Har han forbundet *d'Ora* med fransk *or* guld? Har han forbundet det med sangerindens gyldne stemme?

Det er givet at franske bogtitler med *Madame* har været af betydning for Johannes V. Jensens titel-valg. Jeg har anført Flauberts »Madame Bovary« (1857), Pierre Loti »Madame Chrysanthème« (1885) og V. Sardou »Madame Sans-Gêne« (1893).³

Jeg burde også have gjort opmærksom på Johannes V. Jensen tidligere har brugt ordet *Madame*. I »Studenterbladet« nr. 120, 1. oktober 1896 har digteren offentliggjort to prosaskitser »To Billeder. Madame Dubois – I Provinsbyen«.⁴

Noter

(1) »Festskrift udgivet af Københavns Universitet til minde om Kong Frederik IX 11. marts 1972«. (2) Henvisningen er til »Danskere« (1896). Se 2. udgave (1972) p. 50: Buris låner J. P. Jacobsens bøger af frøken Nina, »Ham sværmede de for begge to, og ude mellem Stikkelsbærbuskene drøftede de »Niels Lyhne« og deklamerede »Kender Du Pan?««. (3) Se note 30 p. 182 i min bog. Jeg gør der opmærksom på at »Ordbog over det danske sprog« ikke har *Madame Odéro* og *Madame d'Ora* i artiklen *Madame XIII* (1932), 732. (4) Se Leif Nedergaards bog p. 54 f. I værk-registret henviser Leif Nedergaard ikke til »To Billeder«. De to prosaskitser behandles af Oluf Friis i hans store værk »Den unge Johannes V. Jensen 1893–1902. I. 1873–1898« (1974) p. 176 f. »Madame Dubois« (der er uden litterær værdi) er »en lille skrækhistorie, en *conte cruel*, en genre, som hørte til tidens avis- og bladstof« (p. 177).

Harry Andersen.

Om engelske betydningslån i moderne dansk

Det er velkendt, at dansk navnlig i tiden efter Anden Verdenskrig har optaget en mængde låneord fra engelsk; disse direkte lån, som *cartoon*, *fairness*, *research*, *striptease*, *talk-show* etc., påkalder sig som regel umiddelbart opmærksomheden ved deres fremmedprægede form. I en del andre tilfælde er de engelske lån blevet tillempt til dansk bøjning og stavemåde: *additiv* (fra *additive*), *elektorat* (fra *electorate*, 'vælgermassen'), *faktuel* (fra *factual*), *hooliganisme* (fra *hooliganism*) og *implementere* (fra *implement*); men de nævnte og lignende eksempler er vel endnu, selv i deres fordanskede former, så påfaldende, at de røber deres udenlandske herkomst: sprogbrugeren er klar over, at de er fremmed gods.

Anderledes forholder det sig med mange oversættelses- og betydningslån fra engelsk. Kun den, der har et godt kendskab til engelsk, er i stand til at spore sådanne låns oprindelse. Ved *oversættelseslån* forstås her sammensatte ord, i hvilke hvert af leddene gengiver et engelsk ord: *frynsegoder* (af *fringe benefits*), og om *betydningslån* taler vi, når et ord, der i forvejen findes på dansk, modtager en ny betydning fra de tilsvarende engelske ord, fx. *paraply-* = 'fælles-' som i *paraplyorganisation*. Da det ikke altid er let at holde disse to typer ude fra hinanden, behandles de her sammen.

Måske er det på sin plads kort at omtale de kilder, hvorfra de i det følgende anførte eksempler er taget, og i den forbindelse at anføre et principielt synspunkt på sådanne eksemplers status. De stammer for de flestes vedkommende fra aviser og tidsskrifter, og det drejer sig ofte om artikler eller telegrammer, for hvilke der ligger en engelsksproget kilde til grund. I registreringsøjeblikket kan man komme i tvivl om, hvordan afvigelser fra normal dansk sprogbrug skal opfattes: er det fejlversættelser, eller repræsenterer de den potentielle begyndelse til en ny sprogbrug? Regulære fejlversættelser kan naturligvis forekomme: en artikel i Morgenavisen Jyllands-Posten (2.2.77, 5,3) omtalte nogle »sadtistiske mænd fra NCO«, hvad der ud fra den danske læsers synspunkt måtte forekomme meningsløst. En forespørgsel til redaktionen bekræftede mistanken om, at det var den engelske forkortelse *NCO* (= *non-commissioned*